

ภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย :

กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลชุมแสง (วัดทับกฤชกลาง) จังหวัดนครสวรรค์

Nutritional Status and Dietary Behavior of School Children in Flooding Affected

Area : Case Study of Chum Saeng Kindergarten (Wat Tapkritklang) School,

Nakhonsawan Province

วิณา ทองรอด¹ ทศนีย์ ลิ้มสุวรรณ² สุภาพ ฉัตรภรณ์³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะโภชนาการของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย 2) พฤติกรรมการกินอาหาร การปฏิบัติตน และภาวะสุขภาพของเด็กวัยเรียนในช่วงประสบอุทกภัย 3) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 200 คน สุ่มเลือกจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนอนุบาลชุมแสง (วัดทับกฤชกลาง) จังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยเด็กวัยเรียนเพศชายร้อยละ 51.5 เพศหญิงร้อยละ 48.5 บิดาและมารดาถึงหนึ่งสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 38.0 มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน เด็กส่วนใหญ่ร้อยละ 70.5 มีภาวะโภชนาการปกติ ในช่วงประสบอุทกภัยมีการบริโภคอาหารหลัก 5 หมู่ ในระดับบางครั้ง และเกือบทุกคนบริโภคอาหารที่ทำเองที่บ้านเป็นประจำทุกวัน การปฏิบัติตนและภาวะสุขภาพร่างกาย-จิตใจที่เกิดขึ้นในช่วงน้ำท่วมเด็กวัยเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนในระดับบางครั้ง และไม่มีอาการภาวะสุขภาพต่าง ๆ เกิดขึ้นในช่วงประสบอุทกภัย

¹สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

²รองศาสตราจารย์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ปัญหาที่ประสบอุทกภัยด้านโรงเรียน/สถานศึกษาและการเรียน การปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตในช่วงประสบอุทกภัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกินอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Abstract

The research was designed to study: 1) nutritional status of school children in a flooding area, 2) dietary behavior, hygiene practice and health status of school children during a flooding period, and 3) factors related to nutritional status and dietary behavior of school children. The sampling group comprised 200 subjects randomly selected from Grade 4-6 students of Anubarn Chumsaeng (Wat Thapkritklang) School, Nakornsawan province. Statistical analyses comprised of frequency, percentage, mean, standard deviation and chi-square test.

Research findings showed that the school children sample were composed of 51.5% boys and 48.5% girls. Almost half of their parents had graduated at secondary school and 38 % had monthly income lower than 3,000 baht. Most of the students (70.5%) had their nutritional status within the normal range. Regarding dietary behavior during flooding periods, five food groups were consumed occasionally and home-cooked meals were consumed everyday. Most of the students' hygiene practice during flooding periods were at moderate level and they did not show any physical or mental symptoms during flooding periods.

Family income, flooding problems relating to school and hygiene practice during flooding periods were found to significantly correlate significantly with dietary behavior of school children at .05 level.

คำนำ

ในปี พ.ศ. 2549 และในปี พ.ศ. 2550 ที่ผ่านมา ได้เกิดเหตุการณ์จากอิทธิพลของลมพายุมรสุมทำให้เกิดอุทกภัยซึ่งมีผลทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ในที่ราบลุ่มภาคกลาง ภาคเหนือตอนล่างบางจังหวัดประสบปัญหาจากภัยพิบัติน้ำท่วมทำให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเรือน และส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งในด้านสุขภาพ การอุปโภค - บริโภค รวมทั้งปัญหาโรคภัยต่าง ๆ จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดที่ได้รับผลกระทบ โดยมีพื้นที่ประสบปัญหาอุทกภัยในปี พ.ศ. 2549 จำนวน 6 อำเภอ และหนึ่งเทศบาล คือ อำเภอเมือง อำเภอชุมแสง อำเภอพยุหะคีรี อำเภอโกรกพระ อำเภอท่าตะโก อำเภอเก้าเลี้ยว และเทศบาลนครนครสวรรค์ (ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ, 2549)

ในปี พ.ศ. 2550 มี 9 อำเภอ ที่ได้รับความเสียหายจากปัญหาประสบอุทกภัย คือ อำเภอเก้าเลี้ยว อำเภอชุมแสง อำเภอเมือง อำเภอชุมตาบง อำเภอแม่เปิน อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอโกรกพระ อำเภอแม่वंก และอำเภอพยุหะคีรี ในช่วงเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2550 (ชุกี, 2551) ในเขตพื้นที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ได้รับปัญหาจากภัยพิบัติจากเหตุการณ์น้ำท่วมได้เกิดความเสียหายในหลายพื้นที่ทั่วทั้งอำเภอชุมแสง รวมทั้งพื้นที่ทางการเกษตรและตลาดสินค้าจำหน่ายสินค้า ส่งผลกระทบต่อในด้านอาหารการกินของประชาชน และปัญหาการได้รับสารอาหารไม่เพียงพอตามมา

การขังของน้ำเน่าเสียในช่วงเกิดอุทกภัยเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง เนื่องจากจะเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคทำให้มีโอกาสเกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรคไปสู่อาหารและภาชนะอุปกรณ์ในการประกอบอาหารได้จึงง่ายที่จะนำไปสู่ปัญหาอาหารเป็นพิษ และทำให้เจ็บป่วย ฉะนั้น เพื่อความปลอดภัยและเพื่อภาวะโภชนาการที่ดี จึงควรรับประทานแต่อาหารที่ปรุงเสร็จใหม่ ๆ หรืออาหารที่ร้อนอยู่ การเกิดอุทกภัยจึงส่งผลกระทบต่ออาหารและโภชนาการในหลายด้าน ด้วยเหตุนี้จึงเห็นความสำคัญในการศึกษาภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการกินของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ประสบอุทกภัยว่าได้ผลกระทบอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันปัญหาอาหารและโภชนาการที่จะเกิดขึ้น โดยเน้นการศึกษาในกลุ่มเด็กวัยเรียนเนื่องจากเป็นวัยที่ร่างกายกำลังเจริญเติบโตต้องการอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการอย่างเพียงพอ และเด็กในวัยนี้เป็นวัยของการเรียนรู้ที่อาจสนใจกับกิจกรรมในช่วงอุทกภัยจนอาจขาดความระมัดระวังการเลือกกินอาหาร และการดูแลตนเองในช่วงประสบอุทกภัยที่จะส่งผลกระทบต่อภาวะโภชนาการของเด็กในวัยนี้ได้ การศึกษาในเรื่องนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการให้ความรู้ในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง ในการบริโภคอาหารและการป้องกันปัญหาอาหารและโภชนาการที่อาจเกิดขึ้นจากการประสบอุทกภัย

วัตถุประสงค์

เพื่อทำการศึกษา

1. ภาวะโภชนาการของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย
2. พฤติกรรมการกินอาหาร การปฏิบัติตนและภาวะสุขภาพของเด็กวัยเรียนในช่วงประสบอุทกภัย
3. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบ

อุทกภัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน บิดาและมารดา สถานภาพทางครอบครัว รายได้ของครอบครัว การมีโรคประจำตัวกับภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กวัยเรียน

2. ความสัมพันธ์ของการประสบอุทกภัยได้แก่ ระยะเวลาในการประสบอุทกภัย ปัญหาที่ประสบในช่วงอุทกภัย การปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตและภาวะสุขภาพที่เกิดขึ้นในช่วงประสบอุทกภัยกับภาวะโภชนาการและพฤติกรรมกรกินอาหารของเด็กวัยเรียน

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

แบบสอบถาม (Questionnaires)

รูปแบบงานวิจัย

เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในพื้นที่ประสบอุทกภัยโรงเรียนอนุบาลห่มแสง (วัดทับกฤชกลาง) จังหวัดนครสวรรค์ วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane Taro (พิชิต, 2547) ได้กำหนดระดับความเชื่อมั่นไว้ที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างของเด็กวัยเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 200 คน ทำการสุ่มตัวอย่างมาจากกลุ่มประชากรโดยใช้วิธีแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับชั้น ได้กลุ่มตัวอย่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 60 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 66 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 74 คน ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในลักษณะการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีจับฉลากจากบัญชีรายชื่อของเด็กวัยเรียนในแต่ละระดับชั้นให้ครบตามจำนวนเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของกลุ่มประชากร

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคล คือ ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนเป็นแบบสอบถามให้เลือกรับ (check list) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน บิดาและมารดา รายได้ของครอบครัว นักเรียนประสบอุทกภัยในปีใดบ้าง นักเรียนประสบอุทกภัยรุนแรงที่สุดในปีใด ระยะเวลาที่นักเรียนประสบอุทกภัยนานที่สุด และเป็นแบบสอบถามประเภทปลายเปิด (open-ended questions) ได้แก่ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง การมีโรคประจำตัว นักเรียนประสบอุทกภัยมาแล้วจำนวนกี่ปี

2. การประสบอุทกภัยของนักเรียน เป็นแบบสอบถามประเภทปลายปิด (closed-ended questions) ได้แก่ ครั้งล่าสุดที่นักเรียนประสบอุทกภัย ระยะเวลาที่นักเรียนประสบอุทกภัย ปัญหาด้านความเป็นอยู่ ด้านอาหาร ด้านการคมนาคม ด้านสาธารณูปโภค ด้านโรงเรียน และปัญหาอื่น ๆ และได้ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น = 0.903 ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ คือไม่มีปัญหา น้อย ปานกลาง และมาก

3. พฤติกรรมการกินอาหารของนักเรียนเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร โดยยึดหลักข้อเสนอแนะนำการบริโภคอาหารหลัก 5 หมู่ โภชนบัญญัติ 9 ประการ ความบ่อยครั้งในการบริโภคอาหาร และได้ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น = 0.851 ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ คือ ไม่ได้บริโภค บริโภคนาน ๆ ครั้ง บริโภคบ้างครั้ง และบริโภคทุกวัน

4. การปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตและสุขภาพร่างกาย-จิตใจที่เกิดขึ้นในช่วงประสบอุทกภัยของนักเรียน และได้ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น = 0.659 ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ คือ ไม่ได้ปฏิบัติ หรือไม่มีอาการ ปฏิบัติหรือมีอาการน้อยเกิดขึ้นนานๆ ครั้ง ปฏิบัติหรือมีอาการเป็นบางครั้ง และปฏิบัติหรือมีอาการเป็นประจำทุกวัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

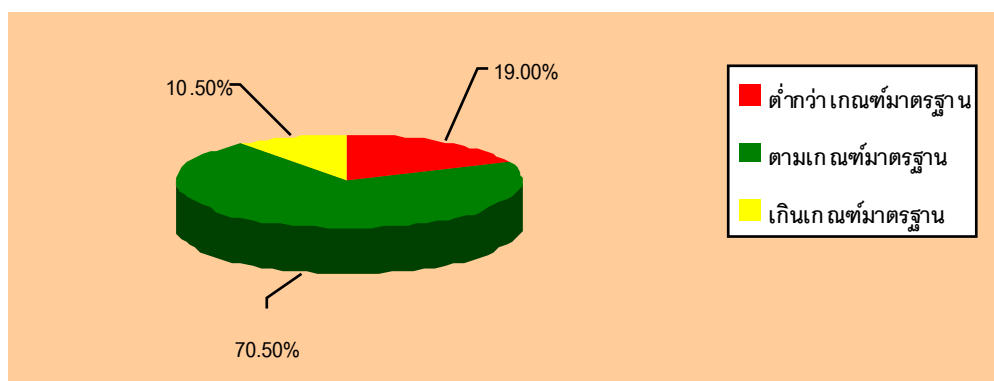
วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ ค่าสถิติที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ไค-สแควร์ (Chi-Square) ซึ่งกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลและวิจารณ์ผล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลและการประเมินภาวะโภชนาการของเด็กวัยเรียน

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีอายุระหว่าง 9-12 ปี ร้อยละ 51.5 เป็นเพศชาย และร้อยละ 48.5 เป็นเพศหญิง บิดาและมารดาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ที่ชั้นประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 55.5 และร้อยละ 61.0 ตามลำดับ รายได้เฉลี่ย/เดือนของครอบครัวนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 38.0 และส่วนใหญ่ร้อยละ 80.0 ของเด็กวัยเรียนไม่มีโรคประจำตัว

การประเมินภาวะโภชนาการตามเกณฑ์อ้างอิงของกองโภชนาการ (กรมอนามัย, 2543) ด้วยน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง พบว่า เด็กวัยเรียนร้อยละ 70.5 ส่วนใหญ่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 19.0 มีภาวะโภชนาการต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และร้อยละ 10.5 มีภาวะโภชนาการเกินเกณฑ์มาตรฐาน (รูปที่ 1)

รูปที่ 1. ภาวะโภชนาการของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

ส่วนที่ 2 การประสพอุทกภัยของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสพอุทกภัย

ผลการศึกษา พบว่า ร้อยละ 43.5 ของเด็กวัยเรียนประสพอุทกภัยมาแล้วจำนวน 2 ปี ร้อยละ 95.0 ประสพอุทกภัยอยู่ในปี 2549 ร้อยละ 80.0 ของเด็กวัยเรียนประสพอุทกภัยรุนแรงที่สุดในปี 2549 และระยะเวลาที่เด็กวัยเรียนประสพอุทกภัยร้อยละ 42.5 อยู่ที่ 2 เดือน จากการศึกษาปัญหาการประสพอุทกภัยของเด็กวัยเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัญหาด้านความเป็นอยู่โดยรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{X} = 1.31$) ปัญหาด้านอาหารโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = .97$) ปัญหาด้านคมนาคมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.45$) ปัญหาด้านสาธารณูปโภคได้แก่ น้ำประปา ไฟฟ้าโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.21$) ปัญหาด้านโรงเรียน/สถาบันศึกษาและการเรียนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.17$) สำหรับปัญหาด้านอาหารเพื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ราคาสินค้าอาหารเพิ่มขึ้นแต่ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.52$) ในช่วงประสพอุทกภัยอาจเนื่องจากหลายสาเหตุ ประการแรกเป็นความเสียหายจากการเกิดอุทกภัยโดยตรงต่อแหล่งผลิตอาหาร ต่อตลาดการค้า ร้านค้าร้านอาหาร ซึ่งเป็นแหล่งกระจายสินค้าอาหารสู่ผู้บริโภค และต่อภาระขนส่งสินค้าอาหารทำให้สินค้าอาหารมีจำนวนน้อยลง ในขณะที่ความต้องการมีมากเป็นผลตามหลักเศรษฐศาสตร์ ความต้องการมีมากแต่สินค้าน้อยส่งผลให้ราคาสินค้าอาหารเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าในจังหวัดนครสวรรค์จัดว่าเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์เนื่องจากเป็นชุมทางของการเดินทางสู่ภาคเหนือและภาคกลางและเป็นตลาดขนส่งสินค้าที่ใหญ่แห่งหนึ่งในภูมิภาค ในช่วงประสพอุทกภัยทำให้ประสพปัญหาเหล่านี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าปัญหาอาหารเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่พบกับกลุ่มผู้ประสพภัยสึนามิในจังหวัดระนอง คือ ราคาสินค้าอาหารเพิ่มขึ้น (ทัศนีย์ และอำพร, 2549)

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสพอุทกภัย

จากการศึกษาพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสพอุทกภัย คือ ชนิดอาหารที่นักเรียนบริโภค พบว่า เด็กวัยเรียนบริโภคอาหารหมู่ที่ 1 (เนื้อสัตว์ ไข่ นมและถั่วเมล็ดแห้ง) โดยรวมบริโภคอยู่ระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 1.95$) อาหารหมู่ที่ 2 โดยเฉพาะข้าว แป้ง เกือบทุกคนโดยรวมบริโภคอยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 2.04$) อาหารหมู่ที่ 3 (ผักสีเขียวเข้ม ผักสีเขียวอ่อน และผักสีเหลืองหรือสีส้ม) โดยรวมบริโภคอยู่ระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 2.01$) อาหารหมู่ที่ 4 (ผลไม้) โดยรวมบริโภคอยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 1.52$) อาหารหมู่ที่ 5 (ไขมัน) โดยรวมบริโภคอยู่ระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 1.80$) และอาหารชนิดอื่น (ขนม อาหารว่าง และเครื่องดื่ม) โดยรวมบริโภคอยู่ระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 1.82$)

ผลการศึกษาลักษณะอาหารที่นักเรียนบริโภคในช่วงน้ำท่วม เด็กวัยเรียนเกินครึ่งหนึ่ง บริโภคอาหารทำเองที่บ้านอยู่ในระดับเป็นประจำทุกวัน ($\bar{X} = 2.49$) ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดที่เด็กไปไหนไม่ได้ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีเพื่อลดการระคายเคืองของครอบครัวและยังเป็นการช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว

ส่วนที่ 4 การปฏิบัติตนและภาวะสุขภาพร่างกาย-จิตใจที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตของเด็กวัยเรียนในช่วงประสบอุทกภัย

เด็กวัยเรียนมีการปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตในช่วงประสบอุทกภัย ซึ่งถือว่าโดยรวมปฏิบัติตนอยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 1.82$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า เด็กวัยเรียนมีการปฏิบัติตนเป็นประจำทุกวันได้แก่ ใช้น้ำสะอาดในการล้างหน้าและอาบน้ำ ($\bar{X} = 2.53$) และรับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่ๆ เด็กวัยเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนเป็นบางครั้ง ได้แก่ ล้างมือหลังเข้าห้องน้ำ ($\bar{X} = 2.12$) ดื่มน้ำสะอาดที่บรรจุขวด ($\bar{X} = 2.05$) ล้างมือทุกครั้งก่อนรับประทาน ($\bar{X} = 2.03$) ดื่มน้ำที่ต้มสุก ($\bar{X} = 1.60$) สวมใส่เสื้อผ้าที่เปียกชื้นจะปฏิบัติตนาน ๆ ครั้ง ($\bar{X} = .83$) และไม่ได้ปฏิบัติ คือ สวมรองเท้าหรือถุงเท้าที่เปียก ($\bar{X} = .72$) แต่มีบางข้อที่ยังมีการปฏิบัติตนไม่ได้แก่ ออกไปเล่นน้ำที่ท่วม ($\bar{X} = 1.98$) เดินลุยน้ำ ($\bar{X} = 1.93$) ปฏิบัติเป็นบางครั้ง

ภาวะสุขภาพร่างกาย-จิตใจที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตในช่วงประสบอุทกภัย เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีเพียงรายการเดียวที่เกิดอาการเป็นประจำทุกวัน คือ การนอนหลับพักผ่อนดีเป็นประจำทุกวัน ($\bar{X} = 2.39$) ที่มีอาการเกิดขึ้นเป็นบางครั้งมีเพียงรายการเดียวเช่นกัน คือ มีความกลัวสัตว์ที่มากับน้ำท่วม เช่น งู ตะขาบ จระเข้ ($\bar{X} = 2.16$) และที่มีอาการนาน ๆ ครั้ง ได้แก่ มีอาการรู้สึกหงุดหงิด รำคาญ ($\bar{X} = 1.21$) มีอาการนอนไม่หลับ หวาดผวาฝันร้าย ($\bar{X} = 1.18$) มีความสุขที่ไม่ต้องไปโรงเรียน ($\bar{X} = 1.11$) มีอาการเหม่อลอยซึมเศร้า ($\bar{X} = .91$) มีอาการท้องเสีย ($\bar{X} = .88$) และมีอาการขับถ่ายผิดปกติ/ไม่ขับถ่ายเป็นประจำ ($\bar{X} = .78$)

การทดสอบสมมติฐานที่ 1. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลห่มแสง (วัดทับกฤชกลาง) จังหวัดนครสวรรค์

เมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ไคสแควร์ (χ^2) พบว่า รายได้ของครอบครัว พบว่า "ไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของเด็กวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 1) สอดคล้องกับการศึกษาของเครือวัลย์ (2550) รายงานว่าเงินรายได้ของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินเกณฑ์มาตรฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ พุทธชาด

(2541) พบว่า อำนาจในการซื้ออาหารหรือรายได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของครอบครัวกับพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

รายได้ ของครอบครัว	ระดับพฤติกรรมการกินอาหารหลัก			χ^2	p
	5 หมู่ ในช่วงประสบอุทกภัย				
	ไม่บริโภค (ร้อยละ)	บริโภค (ร้อยละ)	รวม		
น้อยกว่า 3,000	31 (15.5)	45 (22.5)	76 (38.0)	6.122	.013*
มากกว่า 3,000	30 (15.0)	94 (47.0)	124 (62.0)		
รวม	61 (30.5)	139 (69.5)	200 (100.0)		

* $p < 0.05$ $n = 200$

การทดสอบสมมติฐานที่ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างการประสบอุทกภัย การปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตและภาวะสุขภาพร่างกาย-จิตใจที่เกิดขึ้นในช่วงประสบอุทกภัยกับพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

เมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ไคสแควร์ (χ^2) พบว่า ระยะเวลาในการประสบอุทกภัย ภาวะสุขภาพร่างกาย - จิตใจที่เกิดขึ้นในช่วงประสบอุทกภัยไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัญหาที่ประสบอุทกภัยในด้านโรงเรียน/สถานศึกษาและการเรียน การปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตในช่วงประสบอุทกภัย พบว่า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 2, 3) ในช่วงภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นเป็นช่วงเปิดทำการเรียนการสอน ทางโรงเรียนต้องประกาศหยุดเรียนชั่วคราว จากเหตุการณ์น้ำท่วมทำให้บริเวณโรงเรียน อุปกรณ์/วัสดุการเรียนต่าง ๆ ได้รับความเสียหายและการเดินทางภายในบริเวณ โรงเรียนไม่มีความสะดวกจากการสัมผัส

คุณครู บุคลากร ภายในโรงเรียน พบว่า พื้นล่างของโรงเรียนได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมรวมไปถึงบริเวณในการจำหน่ายอาหาร พื้นที่ในการรับประทานอาหาร และการเดินทางมาโรงเรียนมีความลำบากและได้รับความเสียหาย ทำให้เกิดปัญหาการรับประทานอาหารของนักเรียนไม่มีความสะดวกสบายเหมือนในช่วงภาวะปกติ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนได้ จากการศึกษาการปฏิบัติตนในช่วงประสบอุทกภัย ส่วนใหญ่จะปฏิบัติตนในทางที่ดี แต่มีบางส่วนยังมีการปฏิบัติตนยังไม่ดี เช่น การเดินลุยน้ำ และออกไปเล่นน้ำท่วมที่เด็กปฏิบัติเป็นบางครั้ง และการซื้ออาหารก็ต้องเดินลุยน้ำออกไปตลอดเวลา เมื่อมีการปฏิบัติเป็นระยะเวลานาน ๆ อาจจะทำให้เกิดโรคที่มากับน้ำท่วมได้ และเกินกึ่งหนึ่งเด็กจะชอบออกไปเล่นน้ำที่ท่วม ซึ่งเด็กกลุ่มนี้อาจจะละเลยในการรับประทานอาหารเพราะหวังที่จะเล่นน้ำตลอดเวลาที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนให้เปลี่ยนแปลงไปจากภาวะปกติ

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาที่ประสบในช่วงอุทกภัยในด้าน โรงเรียน/สถานศึกษาและการเรียนกับ พฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

ปัญหาที่ประสบในช่วง อุทกภัย	ระดับพฤติกรรมการกินอาหาร				รวม	χ^2	p
	ระดับ ปัญหา	หลัก 5 หมู่ในช่วงประสบอุทกภัย		รวม			
		ไม่บริโภค (ร้อยละ)	บริโภค (ร้อยละ)				
ปัญหาด้านโรงเรียน	ไม่มีปัญหา	51 (25.5)	89 (44.5)	140 (70.0)	7.738	.005*	
/สถานศึกษาและการ เรียน	มีปัญหา	10 (5.0)	50 (25.0)	60 (30.0)			
	รวม	61 (30.5)	139 (69.5)	200 (100.0)			

* $p < 0.05$ n = 200

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตในช่วงประสบอุทกภัยกับพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

การปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตในช่วงประสบอุทกภัย	ระดับพฤติกรรมการกินอาหาร			χ^2	p
	หลัก 5 หมู่ ในช่วงประสบอุทกภัย				
	ไม่บริโภค (ร้อยละ)	บริโภค (ร้อยละ)	รวม		
ไม่ปฏิบัติ	24 (12.0)	21 (10.5)	45 (22.5)	14.281	.000*
ปฏิบัติ	37 (18.5)	118 (59.0)	155 (77.5)		
รวม	61 (30.5)	139 (69.5)	200 (100.0)		

*p<0.05 n=200

สรุป การศึกษาภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลชุมแสง (วัดทับกฤชกลาง) จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 200 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยเด็กวัยเรียนเพศชายร้อยละ 51.5 เพศหญิงร้อยละ 48.5 บิดาและมารดาถึงหนึ่งสำเร็จการศึกษา ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 38.0 มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน เด็กส่วนใหญ่ร้อยละ 70.5 มีภาวะโภชนาการปกติ ส่วนใหญ่ร้อยละ 95.0 ประสบอุทกภัยอยู่ในปี 2549 และระยะเวลาที่เด็กวัยเรียนประสบอุทกภัย ร้อยละ 42.5 อยู่ที่ 2 เดือน ปัญหาที่ประสบในช่วงอุทกภัยด้านความเป็นอยู่โดยรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{X} = 1.31$) ปัญหาด้านอาหารโดยรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{X} = .97$) ปัญหาด้านคมนาคมโดยรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{X} = 1.45$) ปัญหาด้านสาธารณูปโภคได้แก่ น้ำประปา ไฟฟ้าโดยรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{X} = 1.21$) ปัญหาด้านโรงเรียน/สถาบันศึกษา และการเรียนโดยรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{X} = 1.17$) ในช่วงประสบอุทกภัยมีการบริโภคอาหารหลัก 5 หมู่ ในระดับบางครั้ง และเกือบทุกคนบริโภคอาหารที่ทำเองที่บ้านเป็นประจำทุกวัน การปฏิบัติตนและภาวะสุขภาพร่างกาย-จิตใจที่เกิดขึ้นในช่วงน้ำท่วมเด็กวัยเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนในระดับบางครั้ง และไม่มีอาการภาวะสุขภาพต่าง ๆ เกิดขึ้นในช่วงประสบอุทกภัย การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ปัญหาที่ประสบ

อุทกภัยด้านโรงเรียน/สถานศึกษาและการเรียน การปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตในช่วงประสบอุทกภัย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกินอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ระยะเวลาที่ประสบอุทกภัย และภาวะสุขภาพที่เกิดขึ้นในช่วงอุทกภัยไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการกินอาหารของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	ภาวะโภชนาการ	พฤติกรรมการกินอาหารหลัก 5 หมู่
ปัจจัยส่วนบุคคล		
รายได้ของผู้ปกครอง	×	✓
ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง		
ระยะเวลาที่ประสบอุทกภัย	×	×
ปัญหาที่ประสบอุทกภัยในด้าน โรงเรียน/สถานศึกษาและการเรียน	×	✓
การปฏิบัติตนในช่วงประสบอุทกภัย	×	✓
ภาวะสุขภาพร่างกาย-จิตใจในช่วงประสบอุทกภัย	×	×

✓ หมายถึงมีความสัมพันธ์, × หมายถึงไม่มีความสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการกินของเด็กวัยเรียนในพื้นที่ประสบอุทกภัย พบว่า เด็กส่วนหนึ่งมีภาวะโภชนาการเกินเกณฑ์มาตรฐาน และต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน สถานศึกษาและครอบครัวของเด็ก ถือว่ามีส่วนสำคัญในการให้ความรู้กับเด็กในกลุ่มนี้ให้ปรับ เปลี่ยนพฤติกรรมการกินใหม่ โดยทางโรงเรียนอาจให้ครูทางด้านคหกรรมศาสตร์แนะนำการบริโภคอาหารอื่นที่เหมาะสมมีคุณค่า หาง่าย ราคาถูก

2. การประกอบอาชีพและราคาอาหารที่สูงขึ้นในช่วงน้ำท่วมทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบในการหาวัตถุดิบ และพื้นที่ในการประกอบอาชีพได้รับความเสียหายจากการศึกษานี้ พบว่า มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารและภาวะโภชนาการของนักเรียน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญโดยการลงไปควบคุมราคาของสินค้าให้มีความเหมาะสมต่อกำลังการซื้อของประชาชนในพื้นที่ และหาแนวทางฟื้นฟูหรือจัดหางานใหม่ให้ทำเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ประสบภัยอุทกภัยให้ดีขึ้นเหมือนเดิม

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำกรวิจัยภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของบุคคลในวัยอื่น ๆ ที่ประสบอุทกภัย เช่น ในเด็กวัยก่อนเรียน วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยผู้สูงอายุ เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและส่งเสริมพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมให้กับประชาชนที่ประสบอุทกภัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2543. คู่มือแนวทางการใช้เกณฑ์อ้างอิงน้ำหนัก ส่วนสูง เพื่อประเมินภาวะโภชนาการและการเจริญเติบโตของเด็กไทย. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, นนทบุรี.
- เกรือวัลย์ ปาวิสัย. 2550. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินเกณฑ์มาตรฐานในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา(บางเขน). วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชูศรี โกสีย์. 2551. เกษตรท่มงบกว่า 45 ล้านบาทซบ้ำน้ำท่วม (16 ม.ค. 51).
- ทัศนีย์ ลิ้มสุวรรณ และอำพร แจ่มผล. 2549. สภาวะอาหารและโภชนาการของเด็กที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ ณ กิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง. ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิชิต ฤทธิ์จำรูญ. 2547.ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. เข้าออฟ เคอร์มีสท์, กรุงเทพฯ.
- พุทธชาติ นาคเรือง. 2541. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนประถมศึกษาที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน ในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ. 2549. รายงานสถานการณ์อุทกภัย. แหล่งที่มา: <http://www.dwr.go.th>, 23 มกราคม 2551.

http://ndc.prd.go.th/pageconfig/viewcontent/viewcontent1.asp?pageid=449&directory=2009_&contents=58568,

23 มกราคม 2551.